

ΒΙΒΛΙΟ ΕΡΥΘΡΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ
ΤΩΝ ΣΠΑΝΙΩΝ & ΑΠΕΙΛΟΥΜΕΝΩΝ
ΦΥΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
Α - Δ

Επιτροπή Έκδοσης:
Δ. Φοίτος, Θ. Κωνσταντινίδης & Γ. Καμάρη

ΠΑΤΡΑ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ - W. Greuter.....	XV
FOREWORD - W. Greuter	XVIII
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ - Π. Δημόπουλος.....	XXI
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ - Δ. Φοίτος	XXIII
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	XXV
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
Γενικά περί της χλωρίδας της Ελλάδος	1
Βοτανικές εξερευνήσεις	1
Ο ανθρωπογενής παράγων στην σύνθεση της ελληνικής χλωρίδας	5
Ο ενδημισμός της ελληνικής χλωρίδας	6
Χλωριδικές περιοχές του ελλαδικού χώρου	10
Η βλάστηση της Ελλάδος	12
ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ	23
Η παρουσίαση των περιλαμβανομένων ειδών	23
Οι κατηγορίες απειλής των ειδών σύμφωνα με τα κριτήρια της IUCN	24
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΩΝ	29
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΕΙΔΩΝ	36
ΑΡΘΡΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΕΙΔΩΝ	38
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	387

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Στην εισαγωγή της βαρυσήμαντης αποφάσεως της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ (28 Οκτωβρίου 1982) για τον "Παγκόσμιο καταστατικό Χάρτη για την Φύση" αναφέρεται μεταξύ άλλων: "Ο άνθρωπος πρέπει να αποκτήσει την γνώση, για το πώς θα διατηρήσει και θα επαυξήσει την ικανότητά του να χρησιμοποιεί τους πόρους της Φύσης, έτσι ώστε να εξασφαλισθεί η διατήρηση των ειδών και των οικοσυστημάτων, προς όφελος των σημερινών και των μελλοντικών γενεών". Οι γραμμές αυτές αποτελούν την πεμπτούσια της μέριμνας που οφείλει ο άνθρωπος προς τη Φύση και συγχρόνως αποτελούν το προοίμιο της "αρχής της αειφορίας". Είναι δε τόση η σαφήνειά τους, ώστε νομίζουμε, περιττεύει κάθε άλλος σχολιασμός.

Υπό το πνεύμα αυτής της παροτρύνσεως εκδόθηκε το 1995, στην αγγλική γλώσσα, το πρώτο *Βιβλίο Ερυθρών Δεδομένων των Σπανίων και Απειλούμενων Φυτών της Ελλάδος* (*The Red Data Book of the Rare and Threatened Plants of Greece*) ή όπως συνοπτικώς αποκαλούνται παρόμοια βιβλία στην ρέουσα γλώσσα, το *Κόκκινο Βιβλίο της χλωρίδας της Ελλάδας*. Η εν λόγω έκδοση απετέλεσε την πρώτη προσπάθεια συγκεντρώσεως και κωδικοποιήσεως των πληροφοριών, αναφορικώς με τα σπάνια και απειλούμενα είδη της ελληνικής χλωρίδας. Σε εκείνη την προσπάθεια συμμετείχαν 31 συγγραφείς, Έλληνες και αλλοδαποί. Το πρόγραμμα συγγραφής του πρώτου Κόκκινου Βιβλίου ενισχύθηκε από την WWF. Βεβαίως, δεν είχε την παράλογη φιλοδοξία να διεκδικήσει την πλήρη και οριστική συγκέντρωση των σχετικών πληροφοριών. Όμως, πιστεύουμε ότι η έκδοση εκείνη επέτυχε του σκοπού της. Διότι εκτός από την συμβολή του βιβλίου στην ευαισθητοποίηση, τουλάχιστον των ειδημόνων (εκυκλοφόρησε μόνο στην αγγλική γλώσσα), απετέλεσε, συγχρόνως, την κύρια πηγή πληροφοριών, αλλά και το ερέθισμα για πολυάριθμες περαιτέρω μελέτες των επιμέρους φυτικών ειδών που συμπεριελάμβανε το βιβλίο, έστω και αν δεν εγίνετο πάντοτε μνεία του βασικού εκείνου έργου.

Δεκαπέντε χρόνια μετά, βλέπουν τώρα το φως της δημοσιότητας δύο τόμοι στην ελληνική γλώσσα, με τίτλο *Βιβλίο Ερυθρών Δεδομένων των Σπανίων και Απειλούμενων Φυτών της Ελλάδας*. Στην συγγραφή του συμμετέχουν με τα άρθρα τους, τα αντιστοιχούντα σε κάθε αναφερόμενο είδος ή υποείδος, 89 επιστημονικοί συνεργάτες –μέλη, επί το πλείστον, της Ελληνικής Βοτανικής Εταιρείας– ήτοι 74 Έλληνες και 15 αλλοδαποί. Ο αριθμός των συμμετεχόντων Ελλήνων συναδέλφων, στο εν λόγω συλλογικό έργο, δεν είναι μόνον εντυπωσιακός και πρωτόγνωρος, αλλά εν τέλει και συμβολικός. Οι ευχαριστίες μας σε όλους εκείνους, οι οποίοι συνεργάσθηκαν στην υλοποίηση αυτού του έργου, αναφέρονται στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

Το παρόν νέο, δίτομο *Κόκκινο Βιβλίο* περιλαμβάνει 300 απειλούμενα είδη και υποείδη της ελληνικής χλωρίδας, από τα οποία τα 204 αναφέρονται για πρώτη φορά. Τα υπόλοιπα 96 αναφέρονται και στο πρώτο σχετικό βιβλίο (Phitos & al. 1995). Εδώ, όμως, η αναφορά τους συμπληρώνεται και με σημαντικές νέες πληροφορίες επί τη βάση των νεοτέρων μελετών.

Η σημασία ή η φιλοσοφία της συγγραφής του παρόντος έργου συνοψίζεται στο παράθεμα του πρώτου *Κόκκινου Βιβλίου*, το οποίο παρατίθεται και εδώ, και που με δύο λόγια είναι η υπόμνηση της θεμελιώδους αρχής ότι "η γνώση είναι δύναμη". Αλλά, ακόμη και με το παρόν έργο, θα είναι λάθος, εάν θεωρηθεί ότι το κεφάλαιο της προστασίας της ελληνικής χλωρίδας ολοκληρώθηκε. Οι

περιβαλλοντικές συνθήκες της εποχής μας, οι συνδεδεμένες με την επιβίωση των ζώντων οργανισμών, και εν προκειμένω του φυτικού κόσμου της Ελλάδος, αλλιάσσουν συνεχώς με τρόπο ραγδαίο και απρόβλεπτο. Γι' αυτό, η επαγρύπνησή μας πρέπει να είναι συνεχής και αδιάπτωτη.

Αλλά η προστασία του πλούτου της ελληνικής χλωρίδας δεν έχει διαφορετική τύχη στην πατρίδα μας από τα υπόλοιπα αγαθά της ελληνικής φύσης και του πολιτισμού μας. Η υπάρχουσα σχετική νομοθεσία για την προστασία των απειλούμενων φυτικών ειδών δεν είναι ανεπαρκής. Αντιθέτως, είναι πληθωρική. Άλλωστε πολλά, αν όχι τα περισσότερα, από τα απειλούμενα και σπάνια φυτικά είδη απαντούν στους Εθνικούς Δρυμούς ή σε προστατευόμενες περιοχές άλλων κατηγοριών και θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η προστασία τους εκεί είναι εξασφαλισμένη. Λυπούμαι να πω ότι η αυτονόητη προστασία, τουλάχιστον αυτών των ειδών, κάθε άλλο παρά εξασφαλισμένη μπορεί να θεωρηθεί.

Τι λείπει, λοιπόν, και μένει αναποτελεσματική κάθε προσπάθεια της Πολιτείας και των άλλων φορέων, που ασχολούνται με την προστασία της βιοποικιλότητας της χλωρίδας και της πανίδας του τόπου μας; Λείπει η ευαισθητοποίηση των πολιτών, λείπει η γνώση, λείπει η επίγνωση της σημασίας αυτών των αξιών. Και ναι μεν είναι αλήθεια ότι τα διάφορα εκπαιδευτικά Ιδρύματα, οι κρατικές Υπηρεσίες, οι διάφορες περιβαλλοντικές οργανώσεις, τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, τα Μουσεία Φυσικής Ιστορίας της χώρας κ.λπ., συμβάλλουν θετικά προς αυτή την κατεύθυνση, επιβάλλεται, όμως σήμερα, η οικολογική-περιβαλλοντική εκπαίδευση των νέων μας ως οικουμενική αξία, από το Δημοτικό Σχολείο μέχρι το Πανεπιστήμιο. Για τη Φύση και τον άνθρωπο. Και τούτο δεν αποτελεί σχήμα λόγου, αλλά ιστορική αναγκαιότητα. Γιατί κανένας Νόμος δεν είναι αρκετός να προστατεύσει την Φύση καλύτερα από τον ενημερωμένο και ευαισθητοποιημένο πολίτη.

Τα μέλη της Επιτροπής Εκδόσεως, καθώς και όλοι όσοι συνέβαλαν με τα άρθρα τους ή κατ' άλλον τρόπο στην συγγραφή του βιβλίου, ελπίζουν ότι τα παρουσιαζόμενα εδώ, επιστημονικώς θεμελιωμένα στοιχεία των απειλούμενων ειδών, θα φανούν χρήσιμα όχι μόνο στους βοτανικούς επιστήμονες, αλλά και στους αρμόδιους φορείς της Πολιτείας, τα ερευνητικά κέντρα, τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, τους Δασολόγους, τους Γεωπόνους, τους Φορείς Διαχείρισης των διαφόρων περιοχών της χώρας κ.ά. Εάν, βεβαίως, θέλουμε να γνωρίζουμε τι πρέπει να προστατεύουμε. Αλλά και πέραν τούτων, ελπίζουμε ότι οι φυσιολάτρες, οι φοιτητές, αλλά κυρίως οι απλοί αναγνώστες του βιβλίου θα έχουν την ευκαιρία να προσεγγίσουν με ενδιαφέρον τα περιλαμβανόμενα εδώ απειλούμενα είδη του φυτικού κόσμου της πατρίδας μας και θα εκτιμήσουν την οικουμενική ανάγκη προστασίας τους, στο πλαίσιο της παγκόσμιας αειφορικής διατήρησης της βιοποικιλότητας. Αν τούτο, έστω εν μέρει επιτευχθεί, τότε ο σκοπός αυτής της πολύμοχθης προσπάθειάς μας θα έχει εύρει την δικαίωσή του.

Έτσι γίνεται κατανοητή η προτροπή του παραθέματος που αναφέρεται στο εσώφυλλο του πρώτου Κόκκινου Βιβλίου, αλλά και του παρόντος έργου: "Η γνώση είναι δύναμη. Χρησιμοποίησε την δύναμη αυτού του βιβλίου για να προστατεύσεις την κληρονομιά των φυτών της Ελλάδας και όχι για να την καταστρέψεις".

Πάτρα, 2009

Ομότ. Καθηγητής Δημήτριος Φοίτος
Πανεπιστήμιο Πατρών